

Tom Hanks, Tom Sizemore

reševanje vojaka ryana

Saving Private Ryan ZDA 1998 170'

režija Steven Spielberg

scenarij Robert Rodat

fotografija Janusz Kaminski

glasba John Williams

igrajo Tom Hanks (kapetan Miller), Tom Sizemore (narednik Horvath), Edward Burns (vojak Reiben), Barry Pepper (vojak Jackson), Adam Goldberg (vojak Mellish), Matt Damon (vojak Ryan), Ted Danson (kapetan Hamill), Dennis Farina (podpolkovnik Anderson), Dale Dye (polkovnik)

Zgodba

Omaha Beach, 6. junij 1944. D-Day. Kapetan Miller in peščica vojakov iz njegove čete preživijo operacijo Overlord in peklensko izkrcanje v Normandiji, ki je spremenilo potek II. svetovne vojne. Še preden Miller in njegovi fantje nekaj dni po krvavi ofenzivi pridejo k sebi, jih po ukazu vrhovnega štaba ameriške vojske čaka nova naloga. Poiskati vojaka Ryana, edinega od štirih bratov, ki je preživel izkrcanje na severu Francije, ter ga varno pripeljati domov.

Desantni čolni po sivi gladini morja drsijo skozi jutranje meglice in se v zloveščem molku, ki ga prekinjajo le najnujnejši ukazi, približujejo obali. V zraku je vonj po smrti. Vojaki, ki se stiskajo v čolnih, se s prstom na petelinu kot odrešilnih amuletov oklepajo orožja. Mrki obrazi so bledi. Tihi, a dovolj zgovorni. Vsak od njih bi takoj podpisal pakt s samim hudičem, samo da ne bi bil več tu. Da bi bil kjerkoli. Samo tu ne. Še meter, dva... in čolni se dotaknejo obale. Lopute padejo – in z njimi prva runda vojakov. Še preden stopijo na trdna tla. Puškomitraljezi na kopnem ubrano zapojejo svoj težkometalni refren. Vsi naenkrat. Glasno. Vztrajno. Precizno. Krogle z zamolklimi udarci trgajo premočene obleke, luknjajo čelade, cefrajo meso. Neutrudno. Morje se obarva v rdeče. Stavki ostajajo napol izgovorjeni, besede in trupla tiho tonejo na dno, v pesek. Vojaku, ki teče v kritje, krogla z žvižgom odpre glavo. Njegovemu bratu po orožju odtrga roko. Zmeden in paraliziran od strahu jo pobere in prenaša v naročju kot ranjenega otroka. Za bolečino in odgovore ni časa. Krogle so prehitre in preveč jih je. Eksplozije bomb kot za šalo razkosavajo borce. Iz razparanih trebuškov sili črevesje, ki leži vsevprek po razorani plaži. Kapetan, ki ranjenega soborca vleče na varno pred ognjeno nevihto, v zavetje potegne le njegovo zgornjo polovico. Spodnja je skupaj z nogami ostala daleč zadaj. Med krici razmesarjenih vojakov, ki jim nihče več ne more pomagati in so kot žive tarče prepuščeni na milost in nemilost sovražnikovim kroglam, da počasi pijejo življenje iz njihovih udov, ki, čeprav negibni, čutijo vsak ugriz svinca posebej. In potem je slišati nekaj takega kot 'zmaga'. A masaker se nadaljuje. S to razliko, da oboroženi možje, ki so ubežali toči izstrelkov, zdaj koljejo tiste, ki so prej klali njih.

Tom Sizemore, Tom Hanks

Normandija pade, dobri fantje zmagajo, Nemci so poraženi in pravica triumfira. Že, že, a kdo bo to pojasnil kosom človeškega mesa, razmetanim po severni francoski obali? Pa tudi če jim bo – mislite, da bodo razumeli? Mislite, da jih bo zanimalo, da so 6. junija 1944 zavezniške sile porazile okupacijsko nemško armado in korenito zasukale potek II. svetovne vojne?

Sadistični filipinski akcioner? Eksploatacijski *horror*? *Snuff movie*? Nič od tega. Uvodna 25-minutna sekvenca, ki prikazuje zavezniško izkrcanje v Normandiji, je del filma z naslovom *Reševanje vojaka Ryana*. Hollywoodskega *mainstream* filma, da se razumemo. Filma, v katerem igra Tom Hanks in ki ga je režiral Steven Spielberg. Kar je formalno gledano edini razlog, da cenzorji niso poprijeli za škarje. Hiper realistični mesarski začetek, s katerim nas Spielberg do konca prilepi na sedež, pa ni sam sebi namen, marveč je vanj vtkano točno določeno poslanstvo. Prvič, opozarja na cinizem in bebavi, institucionalni patos vojaškega aparata, ki si potem, ko je v žrelo smrti poslal stotine mladih fantov, opere vest tako, da organizira reševalno misijo za povsem nepomembnega posameznika. In jo zaupa človeku, ki je opisanemu pokolu prisostvoval v živo. Drugič, sprašuje, če je pravična, dobra vojna (s tem, da je bilo izkrcanje zaveznikov v Normandiji ključni del "pravične" vojne, se strinja tudi uradna zgodovina) tako svinjska, kako svinjske so potem šele nepravilne, slabe vojne in kdo se v njih sploh kolje. In tretjič – glede na to, da uvod v *Reševanje vojaka Ryana* nesporno predstavlja najbolj grozljivih in hkrati najbolj verističnih 25 minut v zgodovini vojnega filma – dokazuje, da o vojnah ne lažejo samo generali, marveč tudi filmi. Mimogrede, v šestdesetih je ameriška vojska kanonfuter za vojno v Vietnamu novačila tudi s projekcijami čiste, zglačane epopeje

Pesek Iwo Jima (*Sands of Iwo Jima*, 1949, Allan Dwan), v kateri John Wayne (ki se je Vietnamu taktično izognil) kljubuje japonskim kamikazam in z ameriško zastavo v roki popelje odred dobrih fantov do končne zmage. Ja, dovolj romantično in patriotsko, da so pobje nasedali in se potem kot Ron Kovic iz Stoneovega *Rojen četrtega julija* (*Born on the Fourth of July*, 1989) na invalidskih vozičkih vračali domov. Resnični Ron Kovic je na protivietnamskih demonstracijah potem vpil, da je "svojega mrtvega tiča žrtvoval za jebenega Johna Waynea". Žal prepozno. V vojni ni dobrih fantov. Spielbergovi dobri fantje neoborožene nemške ujetnike hladnokrvno pobijajo s šusom v glavo. Pa tudi drugače, po ogledu *Reševanja vojaka Ryana* bi se za vojaško službo odločil le idiot. Ali psihopat. Ali robot. Kar je konec koncev isto. Prav imate, hkrati z izkrcanjem v Normandiji gledamo tudi Spielbergov definitivni obračun z Vietnamom.

Reševanje vojaka Ryana je ekspresivna mojstrovina epskih razsežnosti, ki brez velikih besed, pregrelih čustev in komentarjev v treh urah pove vse, kar morate vedeti o vojni. To namreč, da ni dobrih in slabih vojn. Da so si pravične in nepravilne vojne izmislili tisti, ki vojni še nikoli niso zares pogledali v oči. Da ni častnih in nečastnih smrti. Da ni večjega kretenizma, kot verjeti domovini, da ceni ljudi, ki so padli zanje. Spielbergov film je pač vojni film, ki je videl vse vojne filme, žanrske in umetniške, izmišljene in resnične. In tudi tiste, ki šele bodo posneti. Okej, morda res ni najboljši vojni film, vsekakor pa je eden najboljših in najbolj realističnih ameriških filmov o vojni. •